

במשעוֹרֵי החסידות

להבין ולהשכיל בדברי רבותינו תלמידי בעש"ט הקדוש

גליון מז | פרשת ויחי תשפ"ה

אשר יקרא אתכם באחרית הימים – האספו

וסתים, ולא החסיר מכל מה שרצה לגלות אפי' אות אחת. וכמקרא המפורש אשר יקרא אתכם באחרית הימים.

'שורש הגלות והגאולה': ובשפת אמת ויחי תרמ"ב בא"ד, מפרש את גילוי הקץ, לא על מועד ותאריך הגאולה, אלא על סוד תכליתה. 'שורש הגלות והגאולה' כנ"ל. שכאשר יודעים את תכליתה, הנה היא הופכת מגלות לגאולה. ויעקב כבר ראה ברוח קדשו את התכלית והתועלת הגדולה שתהיה מגלות מצרים, ולכן המצב אינו 'גלות' בכלל.

ויחי יעקב בא"מ הוא שהקדים הקב"ה רפואה למכה. וראה יעקב אע"ה התועלת שיהיה בגאולת מצרים כמ"ש ואח"כ יצאו ברכוש גדול. ושם נעשו לגוי גדול כמו שהמשילו חז"ל כעובר הנולד ע"ש על פסוק מכור מכור הברזל. וזה הסוד של הקץ שרצה להראות להם. וכמו כן נגלה ליוסף.

גם יוסף הצדיק מתוקף ממשלתו ומשנה מלכותו וכל מעשיו עם אביו והשבטים, הבין ופירש את מצבם ההווה וגם העתיד במצרים כישועה גדולה כפי שאמר 'אלוקים השבחה לטובה', 'להחיות עם רב', והסוד הגדול הוא, שכל עניין הגלות והגאולה הוא עניין (תודעת) התלוי לחלוטין בדת האדם, כיצד מפרש את האדם את מצבו בו הוא נמצא. וכמ"ש 'במשך תרל"ה

רק עיקר הפי' שרצה לברר להם שורש הגלות והגאולה. כי באמת אין רע יורד משמים וימי הרעה נעשים רק ע"י חסרון המקבלים שנהפך להם לרע. והוא רק הסתר. ולכן יש לו סוף וקץ כי השקר אין לו רגלים וקיום. ואם הי' יודעין זה האמת לא הי' שולט בהם הגלות רק כי לא הי' ניתקן הכל כראוי והי' מוכרח להיות גלות מצרים. ולכן לא הי' יכול לגלות זה הקץ.

שולט ונשלט: וכמו שאנו רואים את ההבדל בין מי שנשלח למדינה רחוקה כגון לסיביר, שאם הוא אסיר במדינה קומוניסטית, שנשלח שם לגלות, טוב לו מותו מחייו. ואם הוא שליח הממשלה למלא תפקיד ולמשול שם, או שליח הצדיק לקרב שם יהודים, הנה אין טוב לו מזה. זה הראשון שאינו מקבל בדתו את הדין, הכול שולטים בו ומצמצמים את חיותו. הגלות שולטת בו. והשני שולט בהכול ויש לו כל מה שצריך. הוא אמנם לא בביתו, אך הוא שולט בגלותו. והרי זה הבדל רק בתודעה של האדם. והרי יוסף הצדיק עצמו זה מה שעשה אצל פוטיפר ובבית הסוהר, שהפך מעבד ואסיר למי ש'כל נתן בידי'. ומכוח הסכמתו וקבלת הדין שלו כמ"ש 'ויחי שם בבית הסוהר', הפך מנשלט לשולט בכל מקום הגיעו. וכמו שמפרשים הצדיקים - ויהי ה' את יוסף, ויהי איש מצליח, ויהי בבית אדוניו המצרי. הוא עם ה' גם בהצלחתו וגם בבית אדוניו המצרי. הכול, גם כשהוא בשמים וגם כשהוא בארץ, שווה אצלו בדתו. עד שהודיע לאביו 'שמני אלוקים לאדון לכל מצרים'.

'הישועה נגד פניהם': והנה גם כל גאולת האחים מצרתם מול 'אדוני הארץ' הייתה רק בשינוי תודעתם בלבד, 'בהתודע יוסף אל אחיו'. לא השתנה שום דבר אחר בכל המעשה. וכאשר תיאר זאת באופן נוגע ללב ולנשמה במי השלוח ה"ב - פרשת ויגש.

ויאמר יוסף אל אחיו אני יוסף... בזה מלמד אותנו השי"ת שבל יתייבש שום אדם אפילו שידמה לו שהישועה רחקה ממנו מאוד, וחלילה כל יום קללתו מרובה מחבירו, עד כי אפס ממנו הישועה. ובוהו יתחזק האדם שיתן לב לצער השבטים שהיה להם בזה העת שנתפסו כמרגלים, אחרי הלכו לשבור תבואה להחיות נפשם ברעב וגם אחרי כל זה נאסר שמעון לעיניהם, וגם נמצא הגביע באמתחת בנימין ונלקח גם בנימין לעבד ונדרמה להם כי אין להם שום תקוה להושיע, והצדיק עליהם את הדין באמרם הנה עבדים לאדני, ואחרי כן כאשר הגיע עת הישועה אמר יוסף אני יוסף אחיכם, ולא נעשה שום מעשה שיהיה חילוק בין רגע שקודם התגלותו לאחיו ובין רגע שאחר כן. כי גם קודם הישועה היה ניצב נגד פניהם כל הישועה, שכתוב בה ותחי רוח יעקב אביהם, וזה החיים היה נגד פניהם, רק קודם העת לא הרגישו בזה. וכן נקוה כאשר יבוא העת לגלות כבוד מלכותו עלינו ולרחם שארית ישראל, כל ישראל יראו שהישועה הייתה נגד פניהם, רק מצדנו נסתר זאת.

להחיות עם רב: אמנם השבטים לא הבינו את התועלת הגאולית הפשוטה והנראית לעין של השהייה במצרים, וציפו ל'קץ' מרום ונעלה מסוג אחר לגמרי. הם חשבו שהקץ יהיה כבר הקץ הגדול והמוחלט בו יעאע"ה יתקן שיהיה בלע המוות לנצח ולא ימות, וכשה לא קרה, חרדו מהבאות, ולא ראו בכלל כמו יוסף"צ את החייל העצום שהם עושים בהווה ושעוד יעשו במצרים. מזה הבין יוסף שהחלה הגלות אצלם בדתם, ולכן בכה. כמ"ש 'כ שם בשפ"א תרמ"ב.

ויחי יעקב הווקא בארץ מצרים: הר' צדוק הכהן מלובלין מסביר באופן ייחודי ומוהפך את סתימתה של פרשת ויחי, לא מפני שנסתמו עיניהם ולבם של ישראל מהשעבוד שהחל וכו', אלא ממש להיפך; הפרשה מספרת את שיא שלמות קדושתו של יעאע"ה שהגיע אליה בארץ מצרים. והעניין הסתום הוא, כיצד הווקא מעומק הגלות הגיעו אבותינו לגובה כל הקדושות.

ופרשה זו סתומה ורבותינו ז"ל נתנו טעמים מפני מה פרשה זו סתומה וכולם דברי אמת. ויש לומר גם כן טעם לסתימתה, כי באמת העניין הזה שיושלם יעקב בקדושתו דייקא במצרים ולא בארץ. ושיתגלה ויגיע לעולם כלל הכנסת ישראל נפשות קדושות מוכנים לקבלת התורה דייקא בחוץ לארץ ולא בארץ. ושהיה נמר הבריאה גם כן במקום הזה. הם עניינים סתומים ונעלמים משכל האדם להבינם. (פרי צדיק ויחי אות א)

והם גם דברי בעל מאור ושמש בד"ה ועוד, שכתבם בדברי סוד וסתרי תורה, שהיו יעקב ובניו וכל זרעם עושים שם חיל ו'מושיבים השפעות לכנסת ישראל מג' המוחזק עילאין', ומכוונים שם לכל השמות הגדולים והצירופים הנשגבים העולים מהפסוקים שבשני הפרשיות יחד. יעו"ש"ב. אלא שלדבריו הוא מוציא את הפשט הפשוט בדברי המדרשים ובגמרא (פסחים ו) שהובאו ברש"י פעמיים בפרשה זו, (בפסוק הראשון של הפרשה ושל הברכות). שביקש לגלות את הקץ ונסתם הימנו ונסתלקה שיניה 'והתחיל אומר דברים אחרים', ועל סתימתה זו של שיניה - ולא על סתימת ההבנה - גם סתומה הפרשה. וביותר צריך להבין, כיצד יכול להיות שהברכות הכבירות לכל שבטי י-ה הם רק 'דברים אחרים' למה שביקש לגלות, שנאמר רק מאחר שכבר היו אסופים אצלו כולם, ולא דברים החשובים לעצמם להיאמר להם קודם הסתלקותו.

'פתאום יבא משיח': ובבעש"ט עה"ת ויחי (מספר ילקוט משה פ' ויחי). שאמר להם ש'פתאום יבוא משיח', בהיסח הדעת וכל אחד ואחד יישב על עבודתו'. ונאמר זאת מעוד צדיקים (2)

ויקרא יעקב אל בניו ויאמר האספו ואגידה לכם את אשר יקרא אתכם באחרית הימים, בשם הבעל שם טוב, אשר יקרא דרך מקרה, שכל אחד ואחד יישב על עבודתו, בהיסח הדעת, ופתאום יבא משיח.

וצ"ע מה החידוש בדבריו, והרי היא גמרא מפורשת. (פסחין צו ע"א) 'כי הא דרבי זירא, כי הוה משכח רבנן דמעסקי ביה. וברש"י: לידע מתי יבוא. אמר להו: במתותא בעינא מנייכו לא תרחקוה, דתנינא: שלשה באין בהיסח הדעת, אלו הן: משיח, מציאה ועקרב'. אלא אם נאמר שבא להעמיס כדרך הדרשנים את דברי הגמ' במה שאמר להם יעקב, שלא יעסקו במועד בואו כי עסק זה מרחיקו, וזה גם בפשטות היפך כל דברי חז"ל בגמ' המדרשים, שאכן ביקש לגלות להם את מועד בואו. הנה צ"ל מדוע באמת עצם העיסוק במועד בואו מרחיק את בואו. ובאופן הפשוט כבר דבי ליישב מה שיש בגמ' נאמר 'תיפח רוחם של מחשבי קיצין' עם מה שכידוע כי דבר מה מקדמונים שעסקו בוה וחיברו ספרים לחשבונות הקץ שבדקאל ועוד. אמנם בדברי הבעש"ט צ"ל מה עבודת ה' יש בלדעת אם יבוא פתאום או מתוך הכנה והודעה מראש. ויש בשפ"א בזה דברים מסעירים עד מאוד, שכתב בפשיטות מדהימה בוחי תרל"ה, שמועד קץ הגאולה, 'לא ידענו מה סוד עמוק הוא'. וגם אילו זה היה איזושהו סוד, והיה בא אחד ומוגלה לנו את ה'סוד' הכמוס, הנה זה לא מעניין כלל. שכן 'מה נפקא מינא בדיעה זו'. ומלבד הפלא כיצד יתבטלו בדברים כה פשוטים דברי צדיקי דורות רבים שעסקו ונתנו תאריכים למועד קץ הגאולה, ומי זה לא ירצה לידע את מועדה שיהיה קץ וסוף לכל צרותינו תחילה וראש לפדיון נפשנו. הרי גם זה, כמו דברי הבעש"ט, נגד הפירוש הפשוט בראשונים ב'אשר יקרא אתכם באחרית הימים'.

וז"ש ביקש לגלות הקץ ונסתם ממנו. אם הפי' על זמן ביאת משיח לא ידענו מה סוד עמוק הוא זה. וגם מה נפקא מינא בדיעה זו. רק עיקר הפי' שרצה לברר להם שורש הגלות והגאולה.

גלי' וסתים: הנה לפי דברי רצ"ה, שאף שהדברים סתומים משכלנו, יש לנו להתחזק בזה 'שלא ימס לבנינו ולראות 'מה שקרה לאבותינו' ולידע ולהבין זאת גם בגלותנו וזאת. מוטל עלינו להתבונן בכל אותה פרשה העוסקת - כמ"ש 'כ הרבה בספה"ק - בשלושה עניינים, קץ הגאולה, האסיפה והקיבוץ של בני' הנדרשת לזה, ותוכן הברכות של יעאע"ה לשבטים, שהם שלושה עניינים התלויים בזה. ואם כי במדרשים בחז"ל נאמר כי לא גילה יעקב את הקץ הביאו הרבה בספה"ק את מה שכתוב בוה"ק שיעקאע"ה גילה זאת באופן של 'גלי

ולכן יובך יוסף בדברם אליו... מזה שהם הרגישו הגלות והסתלקות יעקב וחששו שגרמו ח"ו ירידה לאביהם, כנראה מלשון הפסוק ויראו כו' כי מת אביהם. **כאילו היו סבורין שיעקב אע"ה יתקן שיהי' בלע המות לנצח**, ומכ"ש שלא ישלוט בו מה"מ, כאשר באמת חכמים הגידו כי יעקב לא מת. ויוסף אמר להם כי **אדרבה** יעקב המשיך הארת החיות לתוך מצרים להחיות עם רב.

וכמו שכתב בקדושת לוי - סוף פרשת ויגש באריכות. שבמצרים מקור הקליפות ודאי **מחשבתם בא להם לישראל**. אבל שעשו במחשבתם של מצרים פרי קדושה. ובדברי אמת להרה"ק פירט זאת יותר, וכבוד אלוקים הס"ד, יעו"ש.

למצוא האמת: עצם ההרגשה והמבט על כל מצב של צרה וצוקה, על כל גלות ושביה, האם זו שליחות מאת ה', או כפי שנראה בטבע הדברים - כסתם דבר מקרי ללא סיבה שהתגולל על האדם ומגבילו, קובעת את ערכו ותכליתו של אותו מצב כגלות או כגאולה. בין אם מצליחים מיד להבין לאמיתו של דבר את התועלת שבמצב, או שרק מאמינים בתועלת הזו, אמונה שממשיכה אח"כ את הבנת התועלת האמיתית של אותו מצב. כמו שהמשיך שם בשפת אמת תרל"ה.

וזה צריכין לידע גם עתה כי בכל גלות כן. שהקב"ה מכן קודם הגלות הארות קדושות שיכולין להתדבק בהם אף בחשך רק שאינו נגלה. **וכשמאמינים בראוי יכולין למצוא האמת** ואז בא גאולה כי תכלית הגלות הגאולה כנ"ל. וכן שמעתי מפי מו"ז ז"ל ע"פ וחי' יעקב בא"מ שע"י בחי' אמת מדתו של יעקב כדכ' תתן אמת ליעקב עי"ז יכולין לחיות גם בכל המצרים שיש לכל איש ישראל כנ"ל.

הפירוד שורש הגלות: ומדוע באמת לא הבינו זאת השבטים אחרי מות יעקבאע"ה. הם לא הבינו זאת מפני שעדיין העיבה עליהם אשמתה של מחלוקת העבר עם יוסף, ועוד לא הפנימו לגמרי כי 'אלוקים חשבה לטובה'. והרי הגאולה והישועה העשויות במצרים תלויה במלכותו של יוסף ובכל מפעלו שם, ואיך היו דבוקים בו ובגישתו אחרי מעשה נורא כזה. וכל אלו ההרגשות הרעות היו ביטוי לגלות הדעת שהחלה אצלם בדעתם, שהביאה גם את גלות הגוף והשעבוד. כפי שהמשיך שם בתרל"ה.

נחזור להנ"ל שהשבטים הרגישו הגלות והבינו כי **יוסף הוא שורש הגאולה**. וחששו שע"י ששנאו אותו בחשבם כי יוסף רוצה לדחותם מאביהם. **עי"ז לא יוכלו להתדבק בו עתה**. וחשבו שגרמו הגלות. ויוסף השיב להם כי הכל לטובה רק הם חשבו לרעה. ואפשר עי"ז שחשבו לרעה נענשו בזה שהרגישו הגלות וחשבו שח"ו נסתר דרכם מה'. אבל אלקים חשבה לטובה להחיות עם רב שהוא תיקון הראוי שבא ע"י הגלות. **כי יוסף הי' דבוק בהגאולה ולא הרגיש הגלות**. ולכן יובך יוסף בדברם אליו כי ראה שהם התחילו מיד להרגיש הגלות.

ובעצב שובר כל לב מתאר במי השלוח ח"א וחי. את הפירוד העדין שחזר להיות ביניהם עם מות יעקבאע"ה, מחוסר הידברות והשבונות של מי ישב בראש' ואי דיון לקף זכות. ואף שכבר הבינו כל אחד את מקומו וערכו, לא הייתה זאת הבנה מושלמת למעשה ולכל פרטיו בהווה. אי הבנה זו היא שגרמה לפירוד דק וקל, שהוא ורק הוא, הסיבה המחשית לגלות ולשעבוד. והדברים מוכרים בעד עצמם.

ואתם חשבתם עלי רעה אלקים חשבה לטובה. בזה העניין הראה הש"י איך היה באפשר להביא השבטים בגלות מצרים ועיקר היה הפירוד שהתחילו להפריד. כי בעת שישראל באהדות לא יוכל לשלוט עליהם שום דבר. והעניין בזה היה שפירש יוסף מן השבטים, כי בעוד שיעקב אבינו היה קיים לא היה ניכר ממנו מי הוא הגדול שבשבטים, כי לפעמים היה מקרב את זה יותר ולפעמים זה יותר, איזה שהיה ישר בעיניו באותה שעה. אך קודם לפטירתו בשעה שברכס ואמר ליהודה ישתחו לך בני אביך, אז הכיריו כלם כי יהודה גבר באחייו. ולכך לא היה יוסף יודע איך להתנהג, באם להושיב את יהודה בראש, הלא הוא מלך ואסור לזולל במלך. ובאם שישב הוא בעצמו בראש, הלא יודע בעצמו כי יהודה הוא הראש. ע"כ ישב בפני עצמו ולא עם השבטים... כי באמת היה לו להתנהג שהוא ישב בראש מאחר שלעת עתה הוא מלך, אך בליבו היה צריך לידע כי יהודה גדול ממנו.

'האספו': וכל זאת ראה יעאע"ה, שבשל המחלוקת ביניהם לא יוכלו לקבל בדעתם את שורש הגאולה' שיש על ידי בחי' יוסף בגלותם הנוכחית במצרים. וכן בכל הגלויות יש תמיד יהודים אחרים ושונים בקדושתם ובתכונתם שיכולים להביא גאולה לאותו מצב גלותי נתון. ובגלל מחלוקות בשל אי הבנת תפקידם של כל אחד באופן מלא ושלם, כגון להיות יוסף וישב בראש ולידע כי יהודה גדול ממנו, וכן להיפך, המצב נתפס בעיני ובעדעת כולם כגלות. כמש"כ בתרל"ה.

וחכמים הגידו כי ביקש לגלות הקץ ונסתם ממנו כו'. בודאי הי' חסרון שלא היו יכולין להתאחד כמו שהי' רצון יעקב. וכפי מציאות האחדות כן מתעורר ומתגלה הקץ כנ"ל. וב' הלשונות הקבצו האספו הם ב' מיני התאחדות. בחי' יוסף ויהודה... האספו ואגידה בחי' יוסף. הקבצו ושמעו מצד השומע בחי' יהודה כנ"ל.

לכן קראם לאחדות, באסיפה והיקבצות, על ידי ברכותיו שבהם קראם לסדר ומינה אותם כל אחד על מקומו בתכונותיו ויעודיו, ועל ידי כך יוכלו להתאחד לתמונה כוללת של צורת יעקב שהיא צורת המלך, הצורה שחוקקה בכסא הכבוד. כבשפת אמת תרמ"ה.

בפסוק ויקרא יעקב אל בניו כו'. כי קריאה הוא לשון התקרבות והתחברות כמ"ש וקרא זה א"ו. ולשון מינוי כמ"ש ויקרא לאור יום פי חו"ל קריא רחמנא לנהורא ופקדי' אמצוותא דיממא כו'. והענין שנתן יעקב אע"ה לכל שבט מינוי שלו. והראה לכל א' מקומו והתחברות שלו ביעקב אביהם.

'צורת המלך': המחשה מאלפת באמיתותה, נותן בעל 'מי השילוח' (ח"א פ' במדבר) המסביר את חשיבותו של תכונתו הייחודית של כל אחד מישראל, תכונות שהם כמו תמונת פסיפס גדולה, שמתוכה ניכרת צורת המלך, וכל נקודה בודדת במקומה - היא החשובה ביותר.

ולציון יאמר איש ואיש יולד בה... כי מתוך כלל ישראל ניכר גדולות הש"י ובאם נחסר אחד מכלל ישראל או יחסר המזג. כמו שמציירין צורת המלך על כמה אלפים מבלאות ואם יאבד אחד מהם צורת המלך חסרה... וכל אחד ואחד הוא אהוז במידה אחת ממידותיו של הקב"ה... ועי"ז יש לכל אחד מישראל התנשאות.

כלל ישראל משול לתמונת פסיפס של חלקים קטנים וצבעוניים שמראים את דמות המלך. כל אבן קטנה, ובפרט כשמביטים בה, חשובה לתמונה הכוללת. חסרון של אבן אחת בלבד, פוגמת את כל התמונה. וכל אחד במקומו יש לו התנשאות. וכך יכול להיות כמה וכמה מלכים כל אחד במקומו ובתמונתו. הדברים הקדושים האמיתיים והמופלאים הללו מקבלים בימינו המחשה מציאותית כבירה. וכמו שאנו רואים, כי איכותה של תמונה דיגיטלית נמדדת בכמות ה'פיקסלים' שהינן הנקודות הקטנות המרכיבות אותה, ודווקא כשיעור קטנותן ועוד יותר כשיעור ציגודיותן זו לזו. ככל שהרזולוציה יותר גבוהה והיינו שהנקודות קטנות והכמות גדולה יותר לכל שטח נתון והניגודיות הצבעונית ביניהן גבוהה יותר, כך התמונה יותר חיה ויותר קרובה למציאות. התמונה מכילה יותר נתונים והיא יותר 'בדה', אבל דווקא הקטנות, הכמות הרבה, והשונות הגבוהה, תורמת לאמיתות וחדות וכל יפי המראה הכללי המושג, של 'תמונת ה'יבט'. ככל שיש בכלל ישראל, ואף בכל קהילה בדרך עבודתה המיוחד שלה, יותר יהודים 'קטנים', הדבקים יותר בדרכי עבודה שונות זו לזו, כך יפי הקדושה הנשקפת ממנה וחיותה ניכרת בה יותר ויותר.

'להבין ולשמוע סודות התורה': עצם ההתאספות וההתקבצות באהבה ואחוה, בכבוד והערכה נותנת לכל יהודי בטחון בכוחות נשמתו הייחודיים, ומוציאה מכל יהודי את סודו ונקודת תכונתו המיוחדת במקומה, שהם מה שנקרא סודות התורה. לטובת התמונה הכללית האחדותית של כלל ישראל, שהוא הבנת תמונת המצב הרואה את המשימה ואת התועלת של גאולה בכל מצב שהוא, ובזאת שם שורה ברכה. כמש"כ בליקוטי הרי"ם ד"ה היקבצו. יעו"ש. והם הם הדברים הכתובים בקדושת לוי - פרשת וחי' שההתאספות וקיבוץ ישראל מקרב לתשובה ושומעים את הקול מן השמים האומר 'הבו יקר לבני יעקב עבדי', כמו הצדיק ששומע זאת תמיד על עבודת עצמו. והיינו שכל אחד שומע את גודל חשיבות דרכו בתוך דרך הכלל. ההתאספות מתוך חשיבות דרכו של כל אחד היא 'סוד קץ הגאולה'.

הקבצו ושמעו בני יעקב ושמעו אל ישראל אביכם. להבין כפל הלשון, ע"פ זוה"ק בפסוק מי בכס ירא ה' שומע בקול עבדו, **דצדיק שומע תמיד הכרוז שמכריזין עליו למעלה והוא עבדא דמלכא** עיין שם. לכן כשישראל זכאין כשמתקבצין יחד שומעין קול דלעילא שמכריזין הבו יקר לבני יעקב. והוא שאמר להם יעקב הקבצו ושמעו בני ישראל, פירוש תשמעו קול דלעילא שאומרים עליכם בני יעקב עבדי. והנה קיבוץ ישראל מקרב [את] לב ישראל לעשות תשובה לטהר לב ישראל. והוא ושמעו אל ישראל אביכם, שתשמעו ותבינו דבר אשר אני מרמז לכם עתה סוד קץ הגאולה.

וכמו שראינו בדורות האחרונים בעת שנתקבצו באירופא כמעט כל גדולי ישראל לכנסיה גדולה, ובכוחם המאוחד חידשו וקיבלו וראו את תועלת ענין בתי הלימוד והחינוך לבנות ישראל, מיסודה של הצ' מרת שרה שניר ז"ל, שהיה או בגדר עת לעשו לה' הפרו תורתך, שהרי בא ענין זה מהגויים, וכמש"כ הח"ח במכתבו הקצר בענין זה. וייסדו אותם אנשים מארץ אשכנז בכוח המיוחד בזה, ונתקבל דבר זה בכל קהילות ישראל, לברכה ולקדושה והוא כיום יסוד מוסד לכל בתי ישראל כ"י.

'שכל אחד יישב על עבודתו': אפשר שזה מה שגילה להם יעקב לכל אחד את תפקידם ודרכם באופן הייחודי והנכון לכולם ובפני כולם, והתאחדו ואמרו כשם שאין בליבנו וכו', הנה בזה קירב אותם בגלוי לדעת ולמצב הגאולה, מבלי שיאמר להם בפירוש שזו אכן הגאולה עצמה, ולכן זה היה סתום. וזה פ' גלי וסתים שבזוה"ק. והגאולה כמו ענין הכבוד, שא"א לעשות שום דבר כבונה למען הכבוד, שכל הרודף אחר הכבוד בורח אחריו, והעושה למען הכבוד אינו עושה למען העניין המכובד, אלא למען עצמו והוא נבזה ביותר שמשתמש באותו ענין מוכובד להתכבד בו. אלא הוא עריך לעשות למען התפקיד שהוטל עליו משמיי, והכבוד מגיע ממילא. אבל א"א להתכוון אליו כלל. וכך גם הגאולה, כמו שאמר הבעש"ט, 'שכל אחד יישב על עבודתו', בכל מקום ומצב אף של צרה וצוקה. ויבין היטב את נקודת סוד נשמתו המיוחדת בגלוי כבוד שמים ותמונת המלך שם באותו מצב. ולשם כך יעשה בכל תפקידיו ויסוּח את דעתו ממונת הגאולה הפוסלת במעשיו, וממילא זה מצב הגאולה. וזה נקודת המשיח שיש בכל אחד כמש"כ הרבה בספה"ק אהבת שלום ועוד. ואם אמנם בדורות הראשונים התעמקו בגודל כיסופיהם במועד הגאולה, הנה בדורות האחרונים מירושת הבעש"ט ותלמידיו הקדושים, שהוא מניצוצות אורו של משיח החלה ההבנה להבין את 'שורש הגלות והגאולה' שאינה תלויה בזמן או בסוד כלשהו, אלא בכוח האחדות שמתוך ייחודיות כל אחד מישראל, המביאה לדעת ויכולת הבנה באמת, וגם קבלה כאמונה של התועלת היוצאת מהגלות עצמה שכלל מקום זמן, והופכת אותה לגאולה. וכמו שסיים בפרי צדיק שם.

כי רואים אנחנו מה שקרה לאבותינו בגלותם ודייקא בגלות הגיעו לכל הקדושות, כי כן רצון השם יתברך. ושמעתי בשם הרב הקדוש מפרשיסחא זצ"ל שאף שהנפשות מתקטנים בכל דור. מכל מקום הנקודה שבלב נטהר בכל דור ודור יותר. אכ"ר.